

Maussovo dědičství: o
výměně a morálce
ekonomických procesů

SAN106, 4. týždeň, 14.3.2019

Maussovo dedičstvo: Esej o dare

- Dar ako totálny sociálny jav
- Prečo sa dary vracajú?
- Tri povinnosti: Dar dať, dar prijať, dar opätovať
- Dar vytvára puto a morálne záväzky, lebo dar obsahuje ducha – HAU

„Prijať niečo od niekoho znamená prijať niečo z jeho duchovnej podstaty, z jeho duše, ponechanie si tejto veci by bolo nebezpečné a smrteľné, nielen preto, že je to nezdvorilé, že takáto vec pochádzajúca od nejakej osoby ... Jej dáva magickú a náboženskú moc nad obdarovaným.“ Mauss 1950 [1925]: 161.

Maussovo dedičstvo: Esej o dare

- Dar je stelesnením darcov a ich vzťahu.
  - Dar slúži na vytvorenie integrovaného sociálneho telesa, na vytvorenie vzťahov
  - Predstava vývoja, rozdiel medzi záp. industriálnymi spoločnosťami a predindustriálnymi spoločnosťami
1. Jednorazový dar – z nadbytku, túžby vyniknúť... bez sociálneho puta
  2. Recipročný dar – medzistupeň vo vývine, totálny sociálny fakt, spája skupiny, riadi ho morálka, sankcie, zvyky
  3. Individuálna zmluva – dar zaručuje individuálna zmluva a právne sankcie, nie reciprocita a verejná mienka, ústup veľkých organizovaných darov, kultúrne oddelenie osôb od vecí, zmena v motivácii daru – individuálny sentiment, nie totálny fakt.

Gregory. Gifts and Commodities. 1982

- Rozdiel medzi spoločnosťami daru (*gift societies*) a západnými spoločnosťami
- Popis výmeny darov a komodít v podobe ideálnych typov
- Forma transakcie určujúca pre formu spoločnosti a vzťahu
- Spoločnosti daru – príbuzenstvo, kvalitatívne sociálne vzťahy, sociálna reprodukcia ľudských bytostí
- Spoločnosti komodít – trieda (produkcia), kvantitatívne soc. Vzťahy, sociálna reprodukciu vecí

Gregory. Gifts and Commodities. 1982

Výmena darov

- Transaktori – vo vzťahu, alebo slúži na utvorenie vzťahu
- Transakcia – povinná, čas neohraničený/trvalý
- Objekty – neodcudziteľné (taonga)

Výmena komodít

- Transaktori – nie sú vo vzťahu, ich vzťah je vymedzený transakciou
- Transakcia – dobrovoľná, čas ohraničený samotnou výmenou
- Objekty – odcudziteľné

Maussovo dedičstvo: Mauss a Malinowski

- Malinowski: aktéri sú jednotlivci s potrebami a túžbami, domorodci nie sú „človek ekonomický“
- Mauss: výmena je výrazom spoločnosti ako celku, aktéri sú morálne osoby, každá spoločnosť obsahuje aj výmenu darov, aj tržnú výmenu, mení sa len dôraz.
- Malinowski: objekty kula nie sú peniaze, pretože nefungujú ako médiá výmeny a štandarda hodnoty -> výmena v mimoeur. krajinách je iná ako výmena v industriálnom kapitalizme
- Mauss: „primitívne hodnoty“ slúžia ako peniaze, pretože je možné za ne/prostredníctvom nich získať iné predmety. Túto schopnosť ale majú práve preto, lebo sú prepojené s vlastníkom, alebo iným subjektom

Maussovo dedičstvo: Graeber

David Graeber

- antropológ, anarchista, hnutie Occupy Wall Street (OWS).
- Debt: The First 5,000 Years (Graeber 2011)
- The Democracy Project: a History, a Crisis, a Movement (2013)

Maussovo dedičstvo: Graeber

- Mauss ako **kooperacionistický revolucionár** – musíme vystúpiť z individualistickej tržnej výmeny a presadzovať solidárne spoločenstvá – poistenie, odbory, profesionálne asociácie – sekulárne verzie toho, čo sa nachádza v archaických spoločnostiach
- Každá spoločnosť ako amalgám protirečivých ekonomických a politických princípov – Graeber ich nazýva morálne logiky – komunizmus, výmena, hierarchia - > niektorý princíp dominuje, ale aktéri si môžu vybrať

Graeber - komunizmus

- Ľudské vzťahy založené na princípe „každý podľa svojich schopností, každému podľa jeho potrieb“
- Netýka sa vlastníctva (t.j. „mýtický komunizmus“), morálny princíp – týka sa každodenných transakcií, základ ľudskej sociálnosti
- Solidarita, vzájomnosť, pomoc
- Malé spoločenstvá, rodina, lovci a zberači, rodičia a deti
- Predstava večnosti – nekonečný vzájomný dlh, ktorý sa nespláca

Graeber - výmena

- Princíp založený na rovnováhe a vyrovnaní sa, niečo za niečo
- výmena umožňuje splatenie dlhu, so splatením dlhu sa končí vzťah
- Výmena darov, barter

Graeber - hierarchia

- Explicitná hierarchia, výmena nastáva medzi aktérmi, z ktorých je jeden sociálne nadradený
- Funguje na princípe precedensu, nie reciprocity, hoci vytvára zdanie reciprocity
- Aristokrat dáva ochranu, roľníci úrodu; boháč dáva almužnú, žobrák sa zaňho pomodlí

Graeber – ľudská ekonomika a komerčná ekonomika

- Peniaze vytvorili nerovné vzťahy medzi kupujúcim a predávajúcim, dlžníkom a veriteľom
- Kritika ekonomiky ako sféry oddelenej od spoločnosti
- Kontrastuje ľudské ekonomiky (human economy) a komerčné ekonomiky (commercial economy) dominované peniazmi a trhmi
- Ľudské ekonomiky – štádium vo vývoji spoločnosti:
“they are economic systems primarily concerned not with the accumulation of wealth, but with the creation, destruction, and rearranging of human beings” (2011: 130).

Maussovo dedičstvo: Hart

Globálna finančná kríza 2011-2012 prináša otázku, či sú kapitalistické trhy najlepší spôsob, ako organizovať ekonomický život - Ekonomika ako niečo, čo tvoria a pretvárajú sami ľudia, nie ako neosobný stroj - >

Hart, Laville and Cattani (eds.) 2010. *The Human Economy: A Citizen's Guide*

Humánna ekonomika:

„The object of a human economy is the reproduction of human beings and of whatever sustains life in general. Such an economy would serve the needs of whole persons and communities, not just a narrow individualism. It would express human variety in its local particulars as well as the interests of all humanity.“ (Hart: Manifesto for a human economy)

Maussovo dedičstvo: Hart

Hart:

- argumenty za humánnu ekonomiku musia byť ekonomické aj politické
- Extrémna ľavica: negácia kapitalizmu, ruptúra s existujúcim systémom
- Stredová ľavica: postupný rozvoj toho, čo ľudia robia už teraz.

Humánnu ekonomiku: Nie utopické ideológie:

„We followed what Marcel Mauss (1925) and Karl Polanyi (1944) understood by economic change, since we were looking for more than a simple negation“ (Hart: Manifesto for a human economy)

Maussovo dedičstvo: Hart

- „Against a singular notion of the economy as “capitalism”, we argued that all societies combine a plurality of economic forms and that several of these are universally distributed across history, even if their combination is strongly coloured by the dominant type of organization in particular times and places. “ (Hart: Manifesto for a human economy, 16)

Hart: Humánna ekonomika

- Dištancuje sa od revolučnej eschatológie
  - Preferuje ľudí, nie abstrakcie
  - Ekonomické problémy konfrontujeme ako druh (t.j. ľudstvo ako druh, nie ako národ)
- > sledujeme, čo ľudia robia a prepájame to s globálnou rovinou
- „that limited markets can be fair distributors of goods and that states are good for redistribution and guarantees of social rights, as long as they make room for people to help themselves by drawing on the mutuality that comes from living together, not just contracts and citizenship. “